

Hebreeuws in soorten en maten

teksten en voorwerpen in het Joods Historisch Museum
te Amsterdam

Lezing en rondleiding door mevrouw drs. Jelka Kröger

Studiedag 15 december 2005

Vereniging Hebreeuws
in samenwerking met
joods historisch museum

© Collectie Joods Historisch Museum / Vereniging Hebreeuws, 2005

1. Voorhang (B0388)

in het schild

לששון ולשמחה	tot vreugde en blijdschap
לחיים ולשלום	voor leven en vrede
לישועה ולנחמה	voor redding en vertroosting
ראש חודש	de nieuwe maansdag van ...
יהיה ביום	zal beginnen op ...; moge [deze dag]
הבא עלינו	komen over ons
ועל כל ישראל	en over heel Israël
לטובה	ten goede

in de cartouche

מנחת שי	Een vriendschapsgeschenk
הובאה לק"ק אוטרעכט	aangeboden aan de Heilige Gemeente Utrecht
מאת כהר"ר יעקב בן כהר"ר ישראל אברהם	door de geëerde heer Jacob, zoon van de geëerde heer Israël Abraham
ביום מלאת לו כ"ה שנה להיות ראש פו"ם	op de dag dat hij 25 jaar hoofd van het bestuur was
ח"י אדר ב תרצ"ב	18 Adar II [5]692 (=26 maart 1932)

2. Voorhang (B1833)

לזכרון	Ter gedachtenis van
הפום הח"ר ישראל אברהם	de heer de bestuurder, de chaweer Israel Abraham
בן כ' דוד המבורגער	zoon van de geëerde David Hamburger,
ואשתו מרת לאה	en zijn vrouw, mevr. Lea
שהיו עוסקים בצרכי צבור באמונה	die zich op waarachtige wijze bezig hielden met de noden van de gemeente
פ"חקת שנת ת'ר'ע"ד	Perek Chukat [5]674 = 4 Tammoez 5674 (28 juni 1914)
לפ"ק	volgens de kleine telling

3. Ner Tamid (Eeuwige lamp) (00236)

לתועלת נשמות כ' שלמה זאב	Ter gedachtenis aan de geëerde Salomo Ze'ev
קעניגסבערגער ואשתו מרים	Konigsberger en zijn vrouw Mirjam
הללאבדער נדבה מאת בנם ובתם	Hollander, een geschenk van hun zoon en dochter,
שנת ת'ר'נ"ד' ל'פ"ק	het jaar [5]654 (= 1894)

4. Kaarsenhouders op biema (09229 A-D)

Messing kandelaars, opschrift op de voet

נדבה כ' זעלקלי ב"ה משה מרדכי דראגישט ז"ל	A. Een geschenk van de heer Zelkele, zoon van de geëerde heer Mozes Mordechai Drogist, zijn gedachtenis zij tot zegen
--	---

ואשתו מ' גיטלה בת כ' זלמן ידלס ז"ל

B. en zijn vrouw, mevr. Gitele, dochter van de heer Zalman Judels, zijn gedachtenis zij tot zegen

ואחותו מ' העווה אלמנת כ' אברהם צדוק דראגישט

C. en zijn (schoon-?) zuster mevr. Eva, weduwe van de heer Abraham Zadok Drogist, zijn gedachtenis zij tot zegen

ובנו כ' יצחק ואשתו מ' יוכבד ובנו כ' מרדכי ואשתו מ' אסתר וחותנו כ' מרדכי יצ"ו ואשתו מ' שרה העווה "שתי" מאמשטרדם שנת ת'ק"נ"א לפ"ק

D. en zijn zoon de heer Zadok en diens vrouw Jochewed en zijn zoon Mordechai en diens vrouw Ester en schoonvader de heer Mordechai, moge hij leven, en diens vrouw Sara Eva, moge zij le ven, uit Amsterdam, in het jaar [5]551 (=1791)

5. Priesterschaal B1530

זאת נדר ונדב המנוח פ"ם כ' וואלף בן מהור"ר נטא יאזעפוס יטא להנתן לק"ק אשכנזים באמשטרדם ביום חתונת בנו הצעיר כ"ב מנחם תר"יוד

Dit heeft wijlen de geëerde Wolf, parnas, zoon van de leraar Nate Josephus Jitta, nagelaten om ten geschenke te geven aan de Heilige Gemeente der Hoogduitse Joden te Amsterdam, op de huwelijksdag van zijn jongste zoon, 22 Menachem [5]619 (=31 juli 1850)

In de tekst op het voorwerp ontbreken de diakritische tekens op het jaartal, waardoor men geneigd zou zijn [5]620 (=1860) te lezen. Uit onderzoek is gebleken dat het jaartal 1850 moet zijn

Inscriptie gegraveerd in de rand:

Aan de Nederlandsch Iraëlitische Gemeente te Amsterdam / Ten geschenke nagelaten door wijlen den Weled Heere Wolf Josephus Jitta

Eigendomsmerk gegraveerd in de rand:

קקא	Hoogduitse Gemeente Amsterdam
GS I	(Grote Synagoge 1)
NIH. AMST	Ned.Isr. Hoofdsynagige Amsterdam

6. Toraschild Alkmaar (B0193)

in de kroon

לכבד ה' ותורתו	Ter ere van God en Zijn Tora
----------------	---------------------------------

in de tafelen de aanvangswoorden van de Tien Geboden (vgl. Ex. 20)

לא תרצח	אנכי ה' אלהיך
לא תנאף	לא יהי לך
לא תנגב	לא תשא את
לא תענה	לזכור את יום
לא תחמד	כבוד את אביך

in de cartouche

מנחת תודה	Een dankgeschenk
מהגביר היקר	van de geliefde heer
כ' יהושע חיים בן שלמה בלאק	de heer Jozua Chaim zoon van de heer Salomo Blok
ואשתו היקרה מ' רעכלא	en zijn geliefde echtgenote mevr. Rechele
בקומו מחליו אחר שנשתנה שמו	bij het opstaan van zijn ziekbed na het veranderen van zijn naam
ביום א' דפסח ת'ר'ל'ט' לפ"ק	op de eerste dag van Pesach, [5]639 (= 8 april 1879)

7. Toraschild Kroning Wilhelmina (NIHS)

rechts

נדבה	Geschenk
לכבוד ה'	ter ere van God
ותורתו	en Zijn tora
מאת	van
חברת נשים	het vrouwengenootschap
בגדי קדש	Bigde Kodesj
ביום ד'	op woensdag
יג' אלול	13 Eloel

links

זכרון	Ter herinnering
ליום נתן	aan de dag waarop werd gezet
כתר מלכות	de koninklijke kroon
בראש המלכה	op het hoofd van koningin
ו'ו'ל'ה'ל'מ'י'נ'א'	Wilhelmina
י'ר'ו'ם' ה'ו'ד'ה'	hoog geprezen zij zij
ל'ע'ד'	[5]658 (=1898)
לפ"ק	volgens de kleine telling

Toraschild Alkmaar (B0193)

8. Toraschild (08555)

עץ חיים היא Een boom des levens is zij
(Spreuken 3:18)
afbeelding op titelblad

9. Kidoesjbeker (00544)

כוס של ברכה Beker van zegen

הובל שי geschenk

**לכבוד הרב הדיין המצוין מוהר"ר
יששכר בער בערנשטיין נ"י** ter ere van de rabbijn en
uitmuntende rechter en leraar
Issachar Ber Berenstein
(moge zijn licht schijnen)

מאת אוהביו van zijn vrienden van

פומ דק"ק אשכנזי באמשטדע het bestuur van de
Hoogduitse Gemeente te
Amsterdam

**בעלותו לשבת על כסא הרבנות
בק"ק האג יע"א** toen hij opging om plaats te
nemen op de zetel van het
rabbinaat in de Heilige
Gemeente Den Haag - moge
God haar beschermen

בשנת תרח לפ"ק in het jaar [5]608 (1847/8)

10. Kidoesjglas (00298)

in het vignet

אל הרב הכולל aan de zeer geleerde
rabbijn

midden

כתמל כיום גם מחר שחט ענבים zoals gisteren en vandaag
pers ook morgen druiven

בצרת במקום תקעת אהלך

wanneer je geoogst hebt
op de plaats waar je tent
staat (vgl.Gen. 31:25)

מהל הטיב דם ענב בדעת ותשכל

meng dan goed het
druivensap met kennis en
inzicht

שתה בלב טוב יינך ותשמח נפשך

drink met vrolijk hart je
wijn (vgl.Pred.9:7) en je
ziel zal zich verheugen

in vignet, midden onder

**חכם תרשים מה"ו יעקב ב מה"ו
יעקב פיראריס נ"ע**

de voortreffelijke geleerde
opperrabbijn Jacob, zoon
van rabbijn Jacob
Ferrares, moge hij rusten
in Eden

in cartouche, verso

מנחת שי

een vriendschapsgeschenk

מאת ידידו הצעיר

van zijn jeugdviend

**דניאל ב כ"ה דוד הנריקז די
קאסטרן נ"ע**

Daniel, zoon van de
geëerde heer David
Henriques de Castro,
moge hij rusten in Eden

בשנת תר"ט'ז לפ"ק

in het jaar [5]616 (=1856)

11. Kidoesjbeker (09177)

op de kelk

יצחק היימאנן

Isaac Heymann,

חזן ראשון

oppervoorzanger

פה אמשטרדם

hier in Amsterdam

יג סיון ת"רמ"ט	13 Siwan [5]649 (=12 juni 1889)
לכבוד	ter ere van
ידידי הרב	mijn vriend de opper-
מוהריר אברהם	rabijn Abraham
בן החבר ר'	zoon van de chaver
שמשון כהן	Samson Chohen
אנדערווייזער נ"י	Onderwijzer, moge zijn licht schijnen
זכרון אהבת	een aandenken van
עולם מאת	eeuwigdurende genegenheid
ידידו מכבודו	van zijn eerbiedige vriend
/ כציץ על מצחך / צדקתך תשא /	Als een sieraad op uw voorhoofd draagt gij uw verdienste
/ ומזרע ברך ד' / מצאת אשה /	uit een door God gezegend (?) geslacht vond ge een vrouw
לכן ביום חפתך / ברכתי לך הגשתי /	Daarop, op de dag van uw choepa, zegen ik u en breng u
מנחתי קח כוס / ברכה הקדשה	mijn geschenk, neem de beker voor de heilige kiddoesj

*De dichter maakt hier een toespeling op de naam Cohen, door te verwijzen naar de tekst over de priesterkleding. In dezelfde tekst (Ex 28:36) is sprake van zegening, wat ook in het gedichtje terugkomt.
Ingegraveerd op kelk: 12/ juni / 1889*

12. Sederschotel (B0352)

bovenzijde, centraal

צורת' א'רבע' בני'ם ד'ת'ל	Een afbeelding van de vier zonen waarover de Talmoad spreekt [5]525 (=1765)
--------------------------	---

in cartouche (boven)

שמעון	Simon
-------	-------

in cartouche onder

יטה	Jitte
-----	-------

gegraveerd in de rand, rondom:

. קדש . ורחץ . כרפס . יחץ .	De inwijding. "En hij (= de heer des huizes) wast (de handen), het groen, hij breekt
. מגיד . רחצה . מוציא מצה .	de vertelling, het handenwassen, lofzegging over de matse,
. מרור . כורך . שלחן עורך .	het bittere kruid, hij breekt, de maaltijd staat klaar
. צפון . ברך . הלל . נרצה .	het verborgene, dankzegging, lofprijzing, afsluiting

(Steekwoorden voor de volgorde van de Sedermaaltijd volgens de Haggada)

13. Chanoekia (B0003)

זאת	Deze
המנורה נדב המנוח	kandelaar is een geschenk van wijlen
פי"מ כ" חיים בן פ"ו	de parnas, de geëerde Chaim, zoon van de parnas
כ" יוזפא לוי ז"ל ואשתו	de geëerde Jozpe Levi, zijn gedachtenis zij tot zegen, en zijn echtgenote
מרת שרה בת פ"ו	mevr. Sara, dochter van de Parnas
כ"ה איצק רינטל ז"ל	de geëerde Itsek Rintel, zijn gedachtenis zij tot zegen
יום א" דחנוכה	op de eerste dag van Chanoeka
ת'ק'יד'	[5]514 (21 december 1753)
ל"פ(ק)	volgens de (kleine) telling

inscriptie verso identiek, behalve details

פ"כ פו"ם	regel 3
פו"ם	regel 5 (reden onbekend)

14. Chanoekia (02695)

inscriptie gegraveerd in cartouche in kan

ז"נ	Dit is een geschenk van
פו"ם כ"ה אברהם	de parnas de heer Abraham
בן כ"ה אלחנן לוי	zoon van de parnas dhr Elchanan Levi
ואשתו מ' פרומט ב'	en zijn vrouw mevr. Fromet. dochter van
כ"ה יעקב לוי בשנת	dhr Jacob Levi, in het jaar
ונשיר מזמור	"laten wij een gezang zingen,
שיר חנוכה	een lied voor de inwijding"
לפ"ק	[5]566 (=1805/6) volgens de kleine telling

inscriptie in knop aan armen, van rechts naar links

מזל חשון עקרוב	Het sterrebeeld voor Chesjwan is Schorpioen
מזל אב אריה	-- Aw - Stier
מזל סיון תאומים	-- Siewan - Tweeling
מזל ניסן טלה	-- Niesan - Ram
מזל אייר שור	-- Ijar - Stier
מזל אלול בתולה	- Elloel - Maagd
מזל תמוז סרטן	-- Tammoez - Kreeft

מזל כסליו קשת	-- Kislew- Boogschutter
מזל שבט דלי	-- Sjewat - Waterman (op de sjamasj, boven)
מזל אדר דגים	-- Adar - Vissen (op de sjamasj, onder)
מזל תשרי מאזנים	-- Tisjri - Weegschaal (op de buitenste rechterarm, onder)
מזל טבת גדי	-- Tewet - Steenbok (op de buitenste linkerarm, onder)

15. Kroon (294b0005 NIHS)

הכתר הזה נעשה בפקודת פו"ם הקהלה יעא	Deze kroon is gemaakt in opdracht van de bestuurderen van de gemeente, moge God haar beschermen
לכבוד ה" ותורתנו מזהב וכסף הנשאר	ter ere van God en onze Tora, uit het goud en zilver dat is overgebleven
מפרכת ומלבושי קודש אחרי בלותם	van een voorhang en heilige klederen nadat zij onbruikbaar waren geworden
והובא אל הקדש פנימה אור ליום	en binnengebracht in het heiligdom
ב' י"א לחדש אדר שני	op de 11e van de maand Adar II
שנת ת*ר*כ*ז* לפ"ק	van het jaar [5]627 (= 18 maart 1867)

Copyright voor alle afbeeldingen en teksten
Collectie Joods Historisch Museum, Amsterdam
Vereniging Hebreeuws
© 2005